

UDK 94(497.4):329.15"1947"

Srečanja partijskih vrhov na najvišjem nivoju Zapisi srečanj slovenskega partijskega vodstva z jugoslovanskim partijskim vodstvom s Titom na čelu v letih 1945-1954

DARINKA DRNOVŠEK

svetovalka direktorja, vodja Oddelka za dislocirano arhivsko gradivo I, Arhiv Republike Slovenije,
Linhartova 3a, SI-1127 Ljubljana

IZVLEČEK

Sestanki politbiroja Centralnega komiteja Komunistične partije Slovenije (PB CK KPS) s politbirojem Centralnega komiteja Komunistične partije Jugoslavije (PB CK KPJ), kjer je sodeloval tudi Josip Broz Tito,¹ torej na najvišjem nivoju, v prvih povojnih letih niso bili ravno pogosti. Do sedaj smo ugotovili samo dva. Prvi je bil 4. decembra 1945, drugi pa poleti oz. v začetku septembra 1947. Zapisnik prvega srečanja je objavljen v zbirki Izvori za istoriju Jugoslavije leta 1995.² Drugi zapis takega srečanja, ki doslej ni bil objavljen in mi tudi ni bil znan v originalni verziji, mi je v začetku marca letos, ko sem evidentirala arhivsko gradivo o odnosih CK KPS s CK KPJ v letih 1945 do 1954 v Arhivu Jugoslavije, pokazal Dušan Jončić, ki je v Arhivu CK ZKJ urejal gradivo, ki se je nanašalo na Slovenijo. V fondu Centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije v Arhivu Jugoslavije je uveden pod delovodniško številko 21.282 z dne 8. 9. 1947, in sicer kot seja PB CK KPJ s PB CK KPS. Rokopis je vložen pod signaturo II SI-K1/18, tipkopis pa pod III SI-K1/5.

ABSTRACT

*MEETINGS OF COMMUNIST PARTY LEADERS AT THE HIGHEST LEVEL
RECORDS OF MEETINGS BETWEEN SLOVENE PARTY LEADERS AND YUGOSLAV PARTY
LEADERS LED BY TITO FROM 1945 TO 1954*

The Political bureau of the Central Committee of the Communist Party of Yugoslavia under the presidency of Josip Broz Tito was the highest and most independent leadership circle of the party, which controlled not only the party but also the state. At its meetings, it discussed organisational, political and personnel issues of the Party, the state and mass organizations (trade unions, youth, women, combatants) and ideological education. It directed international relations and created a path of further social development. Occasionally it met with individual republic or regional party committees to assess their work. As far as it is known, it met with Slovene leaders only twice in the years 1945-1954. The first time was in December 1945 and the second in summer of 1947. This paper includes the minutes from the 1947 meeting. It is kept in the Archive of Yugoslavia under fond number AJ 507, Central Committee of the Communist Party of Yugoslavia, II SI-K1/18. It describes issues, pointed out by a special commission, which reviewed the situation of the Party organisation in Slovenia in its report. The quality of work was assessed as poor.

Pred nekaj meseci smo o tem sestanku dobili beležke (pet majhnih, obojestransko, s črnilom popisanih lističev iz bloka) tudi v gradivu Lidije Šentjurg,³ ki smo ga prevzeli konec leta 2002.⁴

Zabeležila si je diskusijo Borisa Kidriča,⁵ Edvarda Kardelja,⁶ Aleksandra Rankoviča⁷ in Jo-

¹ Josip Broz Tito, predsednik vlade FLRJ 1945-1953 in minister za narodno obrambo, nato pa predsednik republike do smrti; generalni sekretar oz. predsednik Komunistične partije Jugoslavije oz. Zveze komunistov Jugoslavije (1939-1980).

² Izvori za istoriju Jugoslavije, Politbiro Centralnog komiteta komunističke partije Jugoslavije 1945-1948, serija A, Tom II, knjiga I, Arhiv Jugoslavije, Beograd 1995, str. 99-107. (Dalje: PB CK KPJ)

³ Lidija Šentjurg, članica CK KPS/ZKS (1943-1958), organizacijska sekretarka CK KPS (1945-1946, 1949-1952), članica politbiroja oz. izvršnega komiteja CK KPS/ZKS do 1954, članica CK ZKJ (1952-1968), ministrica za prosveto LRS (1946-

1947), ministrica za komunalne zadeve LRS (1947-1949), podpredsednica LS FLRJ (1952-1958), članica IS LS FLRJ (1958-1962).

⁴ AS 1539, Lidija Šentjurg, Zapisnik o izročitvi in prevzemu arhivskega gradiva z dne 11. 11. 2002.

⁵ Boris Kidrič (1912-1953), član CK KPS (1940-1953), član CK KPJ (1940-1953), politični sekretar CK KPS (1945-1946), član politbiroja CK KPJ (1948-1953), predsednik narodne vlade Slovenije (1945), minister za industrijo FLRJ od 1946 ter predsednik planske komisije in gospodarskega sveta FLRJ (1948-1953).

⁶ Edvard Kardelj, član politbiroja (Izvršnega komiteja oz. predsedstva) CK KPJ/CK ZKJ od 1939 (do 1979), podpredsednik vlade FLRJ (1945-1953), minister za konstituantno (1945-

sipa Broza Tita. Na prvem lističu, na katerem piše: "Seja CK. skupno s CK KPJ – I. 47."⁸ je sicer besedilo, ki ga v obravnavanem zapisniku ni. Govori o delu Partije ter o nekaterih gospodarskih vprašanjih. Morda so imeli sejo CK KPS pred sestankom skupaj s PB CK KPJ, morda pa se v resnici ta listič nanaša na kako drugo sejo. V prevzetem gradivu je veliko osebnih beležk, ki so težko berljive, ker so vse pisane v glavnem s svinčnikom na majhnih lističih in skoraj vse so, žal, brez datumov. Tako je s primerjalno metodo zelo zamudno razreševati in ugotavljati, na katere seje se nanašajo posamezni lističi. Doslej mi jih je uspelo identificirati preko 30. Med njimi sem našla tudi zabeležko v zvezi z obravnavano sejo.

Sejam politbiroja CK ZKJ je predsedoval generalni sekretar Josip Broz Tito, sodelovali pa so običajno vodilni komunisti Josip Broz Tito, Edvard Kardelj, Krištof, Aleksander Ranković, Marko, Milovan Djilas,⁹ Sreten Žujović, Crni,¹⁰ Svetozar Vukmanović Tempo,¹¹ Miha Marinko, Krsto Popivoda,¹² Andrija Hebrang,¹³ Blagoje Nešković,¹⁴ poleg njih pa tudi nekateri vodilni komunisti, ki so bili zadolženi za vprašanja, ki so bila predmet dnevne razprave. Občasno so sklicevali tudi razširjene seje z vodstvi CK KP Srbije, CK KP Hrvaške, CK KP Slovenije, CK KP Makedonije, PK KPJ Črne gore, PK KPJ Bosne in Hercegovine in Oblastnega komiteja KP Hrvaške za Dalmacijo. Politbiro je obravnaval organizacijska, politična in kadrovska vprašanja Partije, države in množičnih organizacij (sindikatom, mladine, žena, borcev itd). Vodil je ideološko izobraževanje, usmerjal mednarodne odnose, razvijal pot nadaljnjega družbenega razvoja, ideološko in politično usmerjal delo organizacije, itd.¹⁵

Objava tega zapisnika se mi zdi smiselna zato,

1946), predsednik Zvezne kontrolne komisije (1946-1948), predsednik komiteja za zakonodajo in izgradnjo ljudske oblasti (1946-1953).

7 Aleksander Ranković, član politbiroja CK KPJ 1940-1966, minister za notranje zadeve FLRJ 1946-1948.

8 Besedilo: "skupno s CK KPJ – I. 47" je pripisano s svinčnikom.

9 Milovan Djilas, 1945-1946 minister za Črno goro, nato minister brez listnice (do 1953), član PB CK KPJ (1940-1953).

10 Sreten Žujović, član PB CK KPJ (1938-1948), minister za finance Vlade DFJ oz. FLRJ (1945-1948), nato izključen iz KP zaradi resolucije Informbiroja.

11 Svetozar Vukmanović, načelnik glavne politične uprave JLA 1944-1948, član PB CK KPJ.

12 Krsto Popivoda, član CK KPJ od 1945, član PB CK KPJ, predsednik Komisije za agrarno reformo in kolonizacijo Vlade FLRJ (1946-1948).

13 Andrija Hebrang, član PB CK KPJ 1943-1946, minister v Vladi FRLJ (do 1948).

14 Blagoje Nešković, sekretar CK KP Srbije (1945-1948), podpredsednik Vlade FLRJ (1948-1952), leta 1952 izključen iz KPJ.

15 PB CK KPJ, str. 4.

ker ga takrat, ko sem pripravljala zapisnike PB CK KPS 1945-1954¹⁶ za objavo, nisem poznala. Z gospo Marijo Oblak-Čarni že vrsto let sodelujeva, prepričana sem, da dobro, prav pri objavljanju arhivskih virov. Skupno pa sva se podali tudi v Beograd evidentirat arhivsko gradivo. Tam sem, kot sem že omenila, našla omejnjeni zapisnik.¹⁷ Torej več kot dovolj razlogov za pričujočo objavo.

V zapisniku ni naveden datum sestanka, prav tako ga ni datirala Lidija Šentjunc v svoji beležki. Sestanek je bil med 12. julijem, ko je posebna komisija CK KPJ pregledala stanje v partijski organizaciji v Sloveniji, in 8. septembrom 1947, ko je bil zapisnik zaveden v delovodnik CK KPJ. Za prenos direktiv CK KPJ in centralnih komitejev republik in pokrajin ter kontrolo njihovega dela so bili zadolženi organizacijsko-inštruktorski oddelki; tako so pogosto pošiljali inštruktorje ter komisije na teren. Oddelki so na ta način pomagali vodstvu pri odkrivanju političnih, gospodarskih in drugih problemov partijskih organizacij. Taka komisija, ki so jo sestavljali Moma Marković,¹⁸ Veljko Zeković,¹⁹ Vraneš²⁰ in Stefan Mitrović,²¹ je prišla tudi v Slovenijo. Pregledovala je razmere v partijski organizaciji med 26. junijem in 12. julijem. Po tem datumu je bil Josip Broz Tito nekajkrat v Sloveniji in sicer je v prvih dneh avgusta obiskal Ljubljano s predstavniki Bolgarije, 12. avgusta in 1. septembra pa je obiskal Litostroj. Ta sestanek je moral biti enkrat v tem času.

Poročilo komisije je bilo za slovensko partijo pravzaprav zelo slabo, vendar so se člani slovenskega politbiroja z ocenami komisije v glavnem strinjali, čeprav so slovenskemu vod-

16 Darinka Drnovšek, Zapisniki politbiroja CK KPS/ZKS 1945-1954, Viri 15, Arhivsko društvo Slovenije, Ljubljana 2000.

17 V času od 3. do 8. marca 2003 smo Marija Oblak Čarni, Ljuba Dornik Šubelj, Marjan Zupančič in Darinka Drnovšek v organizaciji Arhiva Republike Slovenije v nekdanjih zveznih arhivih (v Diplomatskem arhivu, v Vojaško-zgodovinskem inštitutu ter v Arhivu Jugoslavije) evidentirali arhivsko gradivo za naše raziskovalne naloge. Sama sem evidentirala arhivsko gradivo v Arhivu Jugoslavije s temo odnosa med CK KPS in CK KPJ na osnovi zapisnikov politbiroja CK KPS in njegovih komisij v fondu CK KPJ od 1945 do 1954.

Arhiv ima čitalnico odprto vsak dan od 8.00 do 17.00 ure. Dostopno je gradivo starejše od 30 let, z opombo, da je nedostopno tudi neurejeno gradivo. Gradivo se lahko kopira, na voljo so številni popisi arhivskega gradiva.

18 Momčilo Marković – Moma, minister za notranje zadeve v vladi LR Srbije (1945-1946), nato predsednik komisije državne kontrole LR Srbije, konec leta 1946 je odšel na delo v CK KPJ.

19 Veljko Zeković, leta 1945 je bil minister v prvi črnogorski vladi, nato pomočnik ministra za trgovino in preskrbo zvezne vlade in njen generalni sekretar, član CK ZKJ od 1948–1969.

20 Vraneš [?].

21 Stefan Mitrović, od leta 1945 član uprave za agitacijo in propagando CK KPJ, leta 1948 je bil zaradi resolucije IB izključen iz partije.

stvu sicer pogosto očitali, da dela preveč po svoje. Nenehno kritiziranje lastnega dela je bila ena izmed značilnosti v delovanju partije tistega časa, to je kritiziranje samega sebe ali drugih in tudi kritiziranje delovanja organizacije kot take. Torej kritika in samokritika. Zanimivo je, da je bila podobno slaba ocena o delu partije v Sloveniji izrečena že na sestanku decembra 1945 in se po oznakah in vsebinah ponavlja, npr. o slabem delu partijske organizacije na vasi, razprava o tem ali je vzrok slabosti v tem, da je partija mlada, razprava o klerikalizmu, slaba organizacija dela centralnega komiteja, kritika, da se člani CK preveč posvečajo državniskim poslom ipd. Morda je bistvena razlika le v tem, da je bilo leta 1945 slovensko partijsko vodstvo kritizirano, češ da je fronta povsem prekrila partijo, leta 1947 pa jim očitajo prav nasprotno, da fronto popolnoma zanemarjajo.

O tem poročilu ni bilo govora na nobeni naslednji seji politbiroja (vsaj v ohranjenih zapiskih ne), je pa omenjeno v poročilu CK KPS za leto 1947, ki je bilo poslano na CK KPJ,²² v katerem je rečeno, da je skupni sestanek s CK KPJ pomenil prelomnico v delu partijske organizacije. V začetku leta 1947 naj bi bilo politično-partijsko delo precej zanemarjeno in kampanjsko, češ da so se člani partijskega vodstva ukvarjali predvsem z operativnimi in gospodarskimi problemi. Po sestanku pa se je "ideološko in politično delo zelo okrepilo".

Objavljeni tekst je tipkopis, ki se od rokopisa nekoliko razlikuje – predvsem gre za slovnične razlike (pisanje z veliko začetnico, uporaba črke đ namesto dj ipd.), so pa v tipkopisu z roko dopisane nekatere besede oz. misli, ki jih v rokopisu ni. Na te opozarjam v opombah.

Z A P I S N I K

sjednice CK KPJ sa Biroom CK KP Slovenije i komisijom CK KPJ

Prisutni: drugovi Tito, Marko, Kardelj, Kidrič, Marinko, Kavčič,²³ Šentjerc, Tomšič,²⁴ Leskovšek,²⁵ Maček,²⁶ Krajger,²⁷ Marković, Zeko-

²² AS 1589, CK ZKS, Poročilo za leto 1947, šk. 18.

²³ Stane Kavčič, organizacijski sekretar CK KPS (1945-1949), član CK KPS/ZKS (1945-1968), član CK ZKJ (1952-1972).

²⁴ Vida Tomšič, članica CK KPS/ZKS (1940-1968), članica CK KPJ/ZKJ (1940-1969), ministrica za socialno politiko v vladi LRS (1945-1946), predsednica Komisije državne kontrole LRS (1946-1949).

²⁵ Franc Leskošek – Luka, član CK KPS/ZKS (1937-1968), član CK KPJ/ZKJ (1934-1969), sekretar CK KPS (1937-1945), član politbiroja CK KPJ (191936-1946), minister za industrijo in rudarstvo LRS (1945-1947), minister za težko industrijo v vladi FLRJ (1947-1951).

²⁶ Ivan Maček – Matija, član CK KPS/ZKS (1937-1968), član CK

vič, Vraneš i Mitrović.

Izveštaj o stanju i problemima partijske organizacije u Sloveniji podnosi, u ime komisije CK KPJ, drug Moma Marković:

Komisija, koju je CK KPJ odredio da ispita stanje i rad partijskih organizacija u Sloveniji, otpočela posao 26. juna, a završila je 12. jula. Komisija je pregledala tri mjesna komiteta, 9 sreskih komiteta, 16 preduzečnih ćelija, 9 seoskih ćelija, razgovarala pojedinačno sa 7 sekretara seoskih ćelija, održala jednu konferenciju sa 5 ćelija preduzeća u Jesenicama, obišla jednu uličnu i jednu ćeliju u Ministarstvu industrije. Pored toga Komisija je proveravala rad partijskih organizacija na razne druge načine: pregledala je arhive nekoliko komiteta i rad njihovog aparata, obišla nekoliko seoskih narodnih odbora, nekoliko uprava preduzeća, dom kulture, sud, tužništvo, zadruga i druge ustanove, održala sastanak sa redakcijom "Ljudska pravica", prisustvovala sastanku rukovodioca kulturnog rada u Sloveniji itd.

Prije početka rada napravljen je plan zajedno sa organizacionim sekretarom CK, drugom Kavčičem. Sa Komisijom so redovno obilazili teren i drugovi iz aparata CK KP Slovenije, članovi kadrovske, org. instruktorskog i agitpropkog odeljenja. Komisija je u punom sastavu gotovo redovito odlazila u jedan srez, gde se rasporedila na ćelije i ustanove, posle čega je održavala sastanak rukovodstava dotičnih organizacija sa dnevnim redom: izvještaj o radu rukovodstva, odgovori na²⁸ pitanja Komisije i na kraju njeni zaključci.

Komisija je ustanovila:

I. STANJE I PROBLEMI PARTIJSKIH ORGANIZACIJA:

1. – Postoji gotovo u svim partijskim organizacijama politička neaktivnost, uspavanost i političko mrtvilo;

2. – Odnos prema liniji Partije i pitanje njenog pravilnog sprovođenja jeste najozbiljnije pitanje svih partijskih organizacija, u kojima postoje ozbiljne pojave oportunitizma, iskrivljanja linije, nesprovođenja direktiva;

3. – U part. organizacijama ima neprijateljskih i tuđih elemenata: u kranjskoj orga-

KPJ/ZKJ (1948-1969), član politbiroja CK KPS/ZKS (1948-1954), načelni oddelka za zašćito naroda (1944-1946), minister za notranje zadeve LRS (1946), podpredsednik vlade LRS (1946-1951).

²⁷ Boris Kraigher, član CK KPS/ZKS (1940-1965), član CK KPJ/ZKJ (1948-1967), član politbiroja oz. izvršnega komiteja CK KPS/ZKS (1942-1963), minister za notranje zadeve vlade LRS (1946-1953).

²⁸ Besedi "odgovori na" sta dopisani na roko.

nizaciji gestapovskih agenata, u organizaciji zone "B" agenata Intelidžens-servisa, a gotovo u svim organizacijama, naročito u štajerskoj i gorenjskoj, socijaldemokratskih i kršćansko-socijalističkih elemenata;

4. – Uticaj neprijatelja na partijske organizacije: religioznost, odnos prema crkvi, neprijateljski stavovi i parole po nizu pitanja kao što su pitanje udarništva, normi, uravnilovke itd.;

5. – Što se tiče mjera za učvršćenje i konsolidaciju partijskih organizacija, one se svode na čišćenje i kažnjavanje, konferencije sa sekretarima ćelija i pismene direktive;

6. – Način rukovodjenja i pomoć partijskim organizacijama je slab. Članovi komiteta retko obilaze ćelije, daju se pismene direktive, nema konkretne pomoći ćelijama i organizovane kontrole sprovođenja direktiva;

7. – Sprovođenje²⁹ direktive CK Slovenije o proširenju partijskih organizacija nije u svim organizacijama sprovedeno pravilno i pod kontrolom i rukovodstvom partijskih komiteta; ispoljila se tendencija kampanjskog prijema; orijentacija i merilo nije bilo svuda pravilno (primanje samo preko vaspitnih kružoka, nedovoljno ispitivanje prošlosti itd.; suviši veliki procenat čin. u odnosu na radnike).³⁰

8. – Partijnost je u mnogim organizacijama na niskom nivou: nedovoljno osjećanje odgovornosti, labava disciplina, nesamokritičnost, pojava neiskrenosti, pogrešan stav³¹ prema članarini, pomanjkanje budnosti, pomanjkanje radne discipline u preduzećima itd.;

9. – U organizacijama postoji niz grešaka čisto organizacionog karaktera, kao: organizovanje partijskih odeljenja po šihnama tako da neki članovi partije često menjaju part. odeljenja, neodržavanje sastanaka ćelije nego samo odeljenja, na teritoriji jednog narodnog odbora postoji više partijskih ćelija koje su direktno vezane sa sreskim komitetom, potpuna odvojenost³² mjesnog komiteta grada i sreskog komiteta, nema mjerila na koje sastanke ćelija mogu prisustvovati kandidati, zbrka po pitanju sektora rada u komitetima i ćelijama itd.;

10. – Između Partije i masa nema pravilno postavljene granice što se ogleda u pojavama nekonspiracije, raskrinkavanja pred masama isključenih članova Partije, mešanje neprijatelja u unutarpartijske stvari;

11. – Osnovne su slabosti partijske organizacije na selu: u mnogim selima, naročito u Štajerskoj, nema partijske organizacije, česte su pojave da u seoskim ćelijama ima daleko više

namještenika i inteligencije (učitelji, činovnici zadruga, milicionari, zanatlije, pisari u odborima), a vrlo malo seljaka;

12. – Ideološko vaspitanje članova Partije je šablonsko, bez kontrole, bez stvarnih rezultata i često bez plana. Pogrešno je, što se svuda, i u seoskim ćelijama, uči Istorija VKP/b/. Partijci, Skojevci i kandidati uče zajedno tako, da je svako ideološko vaspitanje u SKOJ-u likvidirano. Postoji shvatanje da se nema vremena za učenje.

13. – Ocjena rukovodstva:

Mjesni komitet u Mariboru može da odgovori na svojoj dužnosti uz svestranu pomoć od CK KP Slovenije;

Sreski komitet u Ptujju može da odgovori na svojoj dužnosti;

Sreski komitet u Celju može da odgovori na svojoj dužnosti uz svestranu pomoć;

Mjesni komitet u Celju može da odgovori na svojoj dužnosti;

Sreski komitet u Trbovlju može da odgovori na svojoj dužnosti;

Sreski komitet u Črnomlju može da odgovori na svojoj dužnosti;

Sreski komitet u Ajdovščini može da odgovori na svojoj dužnosti uz svestranu pomoć;

Sreski komitet u Idriji može da odgovori na svojoj dužnosti sa svestranom pomoći i neposrednom kontrolom;

Sreski komitet u Jesenicama može da odgovori sa pomoći;

Tvornički komitet u Jesenicama ne može da odgovori na svojoj dužnosti;

Sreski komitet u Kranju i Mesni komitet u Ljubljani sa poboljšanjem i izmjenom svoga sastava mogu da odgovore na dužnosti.

II. POLITIČKI PROBLEMI:

1. Klerikalizam. Uticaj klera je pojačan, on se ispoljava u raznim formama: litije, procesije, predike itd. U poslednje vreme osjeća se sve više njihova organizovana aktivnost na raznim područjima života. U nekim krajevima otvoreno istupaju protiv Petogodišnjeg plana pod raznim parolama kao napr.: "Ne može se ispuniti za pet godina ono što se nije učinilo za 100 godina". Naročitu aktivnost su razvili među omladinom. Predavanja vjeronauke održavaju u svojim seminarima, crkvama, biskupijama, gdje govore protiv nove Jugoslavije, drže predavanja iz istorije, organizuju futbalske klubove, igru ping pong, pjevačke horove, dijele kolače (Maribor) itd.

Partijske organizacije ne vide ozbiljnost problema klerikalizma, nego čak dozvoljavaju da prodire, u raznim formama, u Partiju. Direktivu druga Marinka da treba voditi borbu protiv reakcionarnog klera nisu sprovodile. Nema konkretne svakodnevnne borbe protiv klerikalizma, nema raskrinkavanja pred masama istak-

²⁹ Beseda "sprovođenje" je prečrtana.

³⁰ Besedilo: "suviše veliki procenat čin. u odnosu na radnike)" je dopisan na roko.

³¹ Beseda "stav" je prečrtana in z roko dopisana beseda "odnos".

³² Besedi "potpuna odvojenost" sta prečrtani in nad njima je dopisano v cirilici: "nema kontakta u radu".

nutih reakcionarnih popova. U takvoj situaciji, gdje nema konkretne orijentacije za borbu protiv klerikalizma, nastaju sektaške pogreške. Partijska rukovodstva reaguju na te sektaške pogreške često tako da pajačavaju oportunistički, koji je glavna opasnost u partijskim organizacijama.

Često se sprovode samo administrativne mjere, koje nisu bile politički pripravljene. Celije se ne orijentišu na borbu nego na obaveštajnu službu – skupljaju podatke i to dostavljaju ili UDB-i ili partijskim rukovodstvima.

2. – Socijaldemokratizam. Takodje se primjećuje i pojačana aktivnost socijaldemokratskih elemenata. Oni iskorištavaju slabo stran ishrane i greške po pitanju snabdevanja i nastoje da prošire svoj uticaj na radnike preko ekonomskih pitanja. Njihove su osnovne parole protiv udarništva, uravnilovka, protiv normi itd. Oni imaju niz pozicija u sindikalnim organizacijama.

Partijske organizacije nisu vidjele opasnost socijaldemokratizma. One su prije svega, nedovoljno zapostavile pitanje snabdevanja radnika, u čemu ima takvih teških slučajeva, kao što je da radnici u Tržiču nisu imali 8 dana hleba. Ne rešavajući taj problem prema mogućnostima koje već danas imamo, partijske organizacije su s jedne strane, pripomogle stvaranju pogodnog tla za pojačanje uticaja socijaldemokratizma, a s druge strane, sektaški istupaju prema opravdanoj kritici koja se čuje među radnicima.

3. – Pitanje diferencijacije na selu. Partijske organizacije nisu vidjele svu važnost, političku stranu pitanja sprovođenja uredaba o otkupu. Na terenu postoje pojave, u vezi otkupa žita, da se količina žita koju selo treba da podijeli ravnomjerno na sva domaćinstva. Partijske organizacije nisu dovoljno oštro udarile protiv takve pojave sa ciljem izolovanja i raskrinkavanja kulaka.

U Štajerskoj postoji ozbiljan problem poljoprivrednih radnika (viničara) koji još žive u polufeudalnim odnosima. Ne sprovodi se uredba o poljoprivrednim radnicima; to ide tako daleko da je ne sprovode ni članovi partije, koji na svojim imanjima upotrebljavaju tuđu radnu snagu.

Pored toga politički rad među poljoprivrednim radnicima i poluproleterima je ozbiljno pitanje, jer oni tim radom gotovo nisu obuhvaćeni. Postoji shvatanje u nekim partijskim organizacijama, da za njih nije važan otkup u pasivnim krajevima, a pri tome ne vidu političku stranu toga pitanja.³³

III. PITANJE VLASTI

U nizu krajeva koje smo obišli, pozicije Partije u narodnim odborima slabe su. U mnogim

odborima se nalaze kulački i reakcionarni elementi, koji kočuju sprovođenje zakona i uredaba i kompromituju narodnu vlast. Sem toga postoji veliki broj odbornika koji su politički sasvim pasivni. Treba posebno ukazati, da je stanje u Mjesnom odboru Ljubljana nezadovoljavajuće.

Opšta je pojava, da sekretari odbora nisu u pravom smislu odbornici, nego odborski čate. Jedna od prepreka konsolidacije odbora jeste i to što su predsjednici slabo plaćeni tako da se siromašni seljaci teško primaju dužnosti predsjednika.

Postoji pojava, kao što je napr. u Kranju, da Sreski komitet hoće da kandiduje za odbornike one komuniste koji nisu poznati kao partijci iz bojazni da partijci neće biti izabrani.

Iz svih tih razloga autoritet vlasti u mnogim krajevima je slab.

IV. RAD PARTIJSKIH ORGANIZACIJA PO PRIVREDNIM PITANJIMA

U partijskim organizacijama postavljen je problem rešavanja privrednih pitanja (napr. Maribor), ali pri tome se ispoljavaju greške, da se partijska rukovodstva bave organizaciono-tehničkim pitanjima preduzeća na način na koji se tim pitanjima bavi državni aparat, a zapostavljaju partijsku i političku stranu borbe za ostvarenje Petogodišnjeg plana.

Partijske organizacije ne posvećuju dovoljnu brigu za formiranje stručnih kadrova, iako u tom pogledu postoje izvjesni rezultati. Takodje neke partijske organizacije zapostavljaju savezna i republikanska preduzeća.

U pogledu borbe za ispunjenje Petogodišnjeg plana Komisija ukazuje na sledeće pojave:

a. – Gotovo u svim preduzećima gde se plan ispunjava osjeća se samozadovoljstvo i nema težnje da se i dalje premašuje. Ima pojava da se ne prevazilazi plan da ne bi bio povećan.

Vrlo su često uzroci ispunjavanja ili premašivanja plana nerealnost plana, slabiji kvalitet rada, proizvodjenje ne glavnih nego sporednih artikala (željeznička radionica u Mariboru, hemijska fabrika u Ljubljani);

b. – Gotovo u svim preduzećima gde se plan ne ispunjava postoji u partijskim organizacijama trulo odbranaštvo u tom smislu da se samo zbog objektivnih uzroka (pomanjkanje sirovina, stručnjaka itd.) ne ispunjava plan.

U preduzećima gde se ne ispunjava plan jasno se vidi da ni partijske organizacije ni sindikati nisu čvrsto uzeli pitanje proizvodnje u svoje ruke.

U partijskim organizacijama i u sindikatima postoji pojava otpora ili protiv zavodjenja normi ili protiv realnih normi i to je jedan od važnih uzroka neispunjenja plana.

Vanplanski rad u nekim preduzećima takodje je jedan od uzroka neispunjenja plana. Taj rad

³³ Tekst "a pri tome ne vidu političku stranu toga pitanja" je v tipkopisu prečrtan, v rokopisu pa ne.

se često odnosi na narudžbine koje se ili mogu raditi u drugim preduzećima ili na racionalniji način rešiti to pitanje.

Sve je češća pojava fluktuacija radne snage, neopravdanih izostanaka³⁴ i bolovanja radnika, u čemu ima mnogo slučajeva simuliranja.

V. MASOVNE ORGANIZACIJE.

1. – Sindikati:

Partijske organizacije ne vode dovoljnu brigu o sindikatima, što se vidi u pitanju rukovodećeg sindikalnog kadra, političkog rada među radnicima i organizacionog učvršćenja sindikata. Na dnevnom redu partijskih rukovodstava retko se postavlja pitanje sindikata, a u nekim rukovodstvima (Ljubljana) nema odgovornog za rad u sindikatima.

Sindikati se malo bave pitanjima proizvodnje. Gotovo nigde nema radnih konferencija (proizvodnih), postoji slab radni odnos izpunjenja plana preduzeća, nemaju dnevne zadatke itd.

Sindikati su nedozvoljeno zapostavili pitanje ishrane radnika.

Rukovodjenje u sindikatima pati od teškog birokratizma (često davanje okružnica itd.).

Pitanje vaspitanja radničke klase gotovo je sasvim zapostavljeno.

2. – Narodni front:

Postoji tendencija od strane nekih partijskih organizacija da se sasvim zapostavi rad u frontu (napr. Maribor).

Osnovne slabosti u radu fronta:

Što se ne bavi privrednom problematikom, nije mobiliziran na pitanju izvršenja Petogodišnjeg plana i

Što nije aktiviziran na aktuelnim političkim pitanjima, u prvom redu na borbi protiv neprijatelja. Usled toga nema potrebne borbe i političkog vaspitanja u frontu.

VI. POLITIKA KADROVA.

Niži i veći dio srednjeg kadra nazadovoljava na svojim dužnostima.

Većina kadrova je u glavnom mlada i bez iskustva, a jedan dio starog kadra nema perspektive za razvoj.

Postoje gotovo u svim organizacijama česte i bezplanske promjene na rukovodećim dužnostima.

Ima slučajeva neprovjerenosti među nižim i srednjim kadrovima.

Vrlo je ozbiljno pitanje pomanjkanju kadra i u partijskom i u državnom aparatu, što zahtijeva pravilno uzdizanje, sistematsku pomoć i temeljito vaspitanje mladih kadrova.

VII. AGITACIJA I PROPAGANDA.

U radu partijskih organizacija u Sloveniji po pitanju agitacije i propagande postoje ozbiljne slabosti. Slabosti u organizacionom pogledu sastoje se u odvajanju agitpropkog rada od celokupnog partijskog rada, u stvaranju neke posebne agitpropke linije rada u Partiji, što dolazi do izražaja u davanju posebnih direktiva i slanju posebnih linija³⁵ po pitanjima agitacije i propagande, u tome što se na sjednicama komiteta ne diskutuje o organizaciono-propagandnim pitanjima, u nedozvoljenom uvodjenju novih formi partijskog agitaciono-propagandnog rada³⁶ (agitpropi ćelija, svakovrsni sektori itd.). Pored toga kadrovi za agitpropski rad su vrlo slabi, često neprovjereni, preopterećeni drugim poslovima i politički nerazvijeni. U nekim komitetima nema člana komiteta odgovornog za agitaciju i propagandu (naprimer sada u Ljubljani) a ima organizacija gde ili uopšte nema agitpropa (reonski komitet u Mariboru i neki reonski komiteti u Ljubljani) ili su nepotpuni.

U sindikatima postoji slabo organizacija kulturno-prosvetnog rada. Kulturno-prosvetne komisije su ili na popisu ili jih nema.

Ideološko političko vaspitanje je šablonsko bez plana i bez ozbiljnih rezultata. Kod CK Slovenije postoje 3 seminar, među kojima i seminar za filozofska i kulturna pitanja, čiji je plan rada nerealan. Dopisna škola je otpočela tek prije mesec dana, a u Partijskoj školi CK Slovenije predavač koji je došao iz SSSR-a i koji ne pozna našu problematiku, predaje partijsku izgradnju.

U preduzećima i na selu političko i ideološko vaspitanje je vrlo slabo. U Narodnoj omladini i SKOJ-u uopšte nema ideološkog vaspitanja.

Nijedna partijska organizacija ne vodi sistematsku idejnu borbu protiv neprijateljske propagande.

Slabosti u agitacionom radu su pomanjkanje konkretne svakodnevne agitacije po pitanju Petogodišnjeg plana, popularizacije vladinih mjera, borbe protiv neprijatelja itd. U preduzećima nema aktiva agitatora, ne drže se proizvodne konferencije i gotovo nema očigledne agitacije.

U partijskim organizacijama štampa ne igra ulogu koju mora da igra.

"Ljudska pravica" ne daje odgovore na problematiku terena (Klerikalizam, udarništvo itd.), a spoljno politička pitanja relativno mnogo mjesta zauzimaju. "Mariborski vjesnik" tretira opšta pitanja, a ne pitanja grada. – Zidne novine u preduzećima ne tretiraju pitanja preduzeća.

Što se tiče školstva, treba ukazati da partijske organizacije nisu postavile to pitanje. Imaju reakcionarnih profesora koji predaju društvene

³⁴ Besedi "neopravdanih izostanaka" sta dopisani na roko.

³⁵ Besedilo: "i slanju posebnih linija" je v tipkopisu prečrtano.

³⁶ Beseda "rada" je dopisana na roko.

nauke, socijalni sastav djaka pokazuje nedovoljnu brigu regrutovanja inteligencije iz siromašnih slojeva stanovništva. Kod djaka ima pojava degeneracije (pušenje 60%, pijančenje 15%, prostitucija – Maribor).

Na kraju komisija misli da članovi CK ne daju dovoljnu pomoć partijskim organizacijama i nisu uskladili svoje partijske i državne funkcije.

Komisija ističe da je u svim organizacijama bila dobro primljena.

Kao dopunu izvještaja govorili su drugovi Leković, Mitrović i Vrameš.³⁷

DISKUSIJA:

Drug MIHA MARINKO:

Govori o pomoći i koristi koju je komisija dala part. organizacijama. Kaže, da je mnoge stvari saznao iz izvještaja komisije. U toku zadnje pola godine mnoge su stvari pošle napred, ali su se pri tome pravile greške.

Po pitanju proširenja partijske organizacije nije dovoljno učinjeno na pripremi. Primljen je izvjestan broj slabih ljudi, a ima slučajeva nepravilnih isključenja.

Drug Tito primjećuje, da treba više da se interesuje CK SK Slovenije pitanjem primanja i isključenja.

Nastavak druga Marinka: Da bi se pravilno rešilo pitanje treba učvrstiti kriterij prijema i isključenja. CK je donio odluku o raspuštanju štajerske organizacije, jer je to kraj gde se nije vodila borba i u Partiju su se uvukli ljudi koji su saradjivali sa okupatorom.

Drug Tito primjećuje da to nije sasvim tačno. U Hrvatskoj je partijska organizacija dobra i gde nije vodjena borba, jer se poslije oslobodjenja zaoštrila borba protiv neprijatelja a kroz tu borbu su se uzdigli kadrovi. Stvari treba pravilno postaviti. Pogrešno je tvrditi da je slabost partijske organizacije zbog toga što za vreme rata nije bila razvijena borba.

Drug Marinko nastavlja, da je rasformiranje okružnih komiteta bilo pravilno, ali još nije rešeno pitanje kontakta sa sreskim rukovodstvima. Ukazuje, da gdje je god dobar sekretar, tu je i situacija dobra, da nije dovoljno da instruktori obilaze samo komitete, jer se u njima ne može potpuno videti situacija. Instruktori treba da prodiru do najnižih organizacija i da ih nauče kako da rade i kako da sprovode zadatke.

Kaže, da se ne može ničim pravdati, da još postoji takav uticaj klera i socijaldemokratizma. Ima kadrova koji idu iz krajnosti u krajnost i

često greše. Nisu u stanju organizovati rad po svim linijama.

Kaže, da su uočili slab socijalni sastav u narodnim odborima. Malo su posticali sindikate da pomažu narodne odbore u snabdevanju iako je to pitanje vrlo osjetljivo.

Nema šta da prigovori izvještaju i da spori s njime. Traži da CK Slovenije dobije sav materijal koji ima komisija.

Drug STANE KAVČIČ:

Smatra da je ocjena komisije u pogledu partijskog rada pravilna. Kaže da su u poslednje vreme postavljali privredna pitanja, da su politička³⁸ zapostavljali, da se osjećaju na terenu nekih rukovodstava izyjesni rezultati. Kritikuje sistem rada CK Slovenije i kaže da se on svodio na pomoć sreskim komitetima, a da nisu išli na čelije. Govori o suvišnoj administraciji, naročito između sreskih i mjesnih komiteta i čelija.

Ističe da se gotovo redovito dešava da rukovodstva idu iz krajnosti u krajnost. Čim se dade neka direktiva mora se ići da se ispravljaju greške.

Ima pojava potcenjivanja partije. Jača je veza Partije s masama nego što to iznose pojedini komiteti.

O prijemu u Partiju kaže, da se prvih šest meseci primilo 5.000 novih članova i da se ne bi složio da je primanje vršeno kampanjski. Iznosi da su se kandidati i stariji Skojeveci dugo držali van partije. Pažnju su skoncentrisali na industrijske centre.

O javnom isključenju kaže, da ga je bilo samo u Kamniku i Trbovlju.

O radu CK kaže da nema kolektivnog rešavanja, da se praktično rešavaju pitanja i da su se suviše oslonili na svoj aparat, a sami da malo obilaze teren.

Drugarica LIDIJA ŠENTJURC:

Glavni uzrok slabosti treba tražiti u sistemu rada CK. Često su analizirali pojedina pitanja ali uzgredno i nisu postavili zadatke rešavanja tih pitanja. Slaže se, da je pitanje političke borbe prepušteno samo organima agitacije i propagande i da postoji tendencija odvajanja agit-propa od Partije. Govoreći o slabom položaju u sindikatama, ističe da oni nisu škola za radničku klasu, jer nije zaoštreno pitanje političkog i kulturnog rada među radnicima.

Ističe da postoji pogrešna orijentacija u odgoju kadrova, da postoji nedovoljna pomoć komitetima po tem pitanju. Za sebe kaže da od februara nije bila ni na jednoj sjednici nekog sreskog komiteta.

Što se tiče kulturnog rada smatra da postoji

³⁷ Zadnji stavek je dopisan na roko.

³⁸ Beseda "politička" je dopisana nad prečrtano besedo "kato-lička".

tendencija pojednostavljenja od strane partijaca. Govori u uticaju Vidmara³⁹ u negativnom pogledu, o pesimizmu kod nekih književnika koje govori protiv "kulture radosti". O separatističkim tendencijama kaže da postoje, ali da se uvijek ne nalaze onamo gde neki kažu da su.

Drug MAČEK:

Sláže se sa izvještajem komisije. Sláže se sa drugom Kardeljom da su gotovo sva pitanja i ranije bila postavljena. Smatra da je CK odgovoran za stanje koje se stvorilo. Ističe da zaključke ne sprovode u život jer nema sistema kontrole. Osnovni uzrok slabosti partijskih organizacija jeste u pomanjkanju kontrole sprovođenja odluka. Smatra da situacija nije strašna i da se jačim radom može popraviti.

Ističe da je najveća pogreška u pogledu odnosa prema stanovnicima i crkvi, da po tom pitanju nemaju jasne linije sreski komiteti, jer se linija ne prenosi pravilno. Ako se sve slabosti isprave situacija će se brzo popraviti.

Drug KRAJGER:

Sláže se sa izvještajem komisije i smatra da je situacija na terenu kritična i da treba naći način prebrođavanja te situacije. Ne treba postavljati da sreski komiteti ne znaju prenositi liniju, nego da CK ne kontroliše sprovođenje linije.

Glavno je pitanje da na terenu postoji političko mrtvilo. Ima se utisak napr. u Ljubljani, postoji oznovska partija, koja sakuplja podatke i naganja po izvesnim pitanjima ljude.

Smatra da treba izvršiti prelom u radu, da treba ukazivati više pomoći organizacijama, sa njima razradjivati plan rada i kontrolisati ih.

Što se tiče teškoća na kulturnom polju ističe da je osnovni uzrok u političkom mrtvilu. Navodi izjavu Vidmara da je kultura imala do sada zadatak da se bori protiv države, a da sada mora da hvali državu.

Drug Kardelj primećuje da je važno ne dekretirati ljudima šta da rade, nego razviti borbu.⁴⁰

Nastavak Krajgera: govori da je treba razviti političku borbu a ne orijentisati se na administrativne mjere.

Smatra da se pitanje ne može postaviti tamo gde su slabi sekretari tamo je slabo, jer i tamo gde su dobri sekretari ima zabrinjujućih stvari, napr. u Jesenicama je sekretar dobar, ali pitanje

proizvodnje nisu vidjeli kao osnovno pitanje.

Ne znaju, da je osnovna stvar razviti političku borbu.

Drugarica Vida Tomšič:

Treba tražiti slabosti partijske organizacije i u načinu rada CK. CK malo govori o pojedinim part. organizacijama. Zadovoljavali su se izvještajima i statistikom. Nije izvor samo u tome da stvorimo dobro org. instruktorsko odeljenje nego da sa tim odeljenjem proradjujemo sva pitanja partijskog rada.

Govori o praksi da partijska rukovodstva nisu navikla da odluke vlasti smatraju kao partijske direktive, nego da čekaju posebne direktive od CK. A kad se ide tom praksom, onda mora da nastane i velika administracija i druge nezdrave pojave.

Kaže da je u Jesenicama sekretar jedan od najboljih, ali se partija odvojila od masa, zato što je rad partije u mnogome prakticistički.

Drug LESKOVŠEK:

Smatra da se članovi Partije ne regrutuju pravilno. Postoji i sporo povezivanje kad prelaze partiji iz jedne u drugu organizaciju. Ističe da je organizacijama u partizanskim krajevima mala pomoć od strane CK i da ne postoji dobra veza između nižih organizacija i partijskih rukovodstava. Sláže se da CK nije kontrolisao sprovođenja direktiva u život.

Drug KIDRIČ:

Sláže se z izvještajem komisije.

Kaže da pored naredjenih tuđih i neprijateljskih elemenata u partijskoj organizaciji postoje i karijeristički elementi koji mnogim svojim postupcima kompromituju Partiju, i da se malo vodi borba protiv takvih elemenata.

CK se nije u dovoljnoj mjeri bavio državnim i privrednim pitanjima sa partijskog stanovišta. To se naročito vidi po radu Ministarstva industrije.

O ispunjenju plana kaže da uzroci slabosti ne leže u prvom redu u objektivnim momentima, već u pomanjkanju partijskog postavljanja toga pitanja. Smatra kao ozbiljan propust što se još uvijek na rukovodećim privrednim položajima nalaze kapitalistički elementi, iako postoji uslovi da se iz redova radnika uzdignu rukovodioci.

O pitanju ishrane navodi tendenciju da se to pitanje reši preko noći. U sindikatima postoje socijaldemokratske shvatanja, s druge strane postoji stari odnos prema sindikatima, što može da poljula pozicije kod radnika. Podcrtava da u pogledu životnog standarda radnika terba učiniti sve ono što se danas može i mora učiniti. Kritikuje nepravilno rešenje pitanja snabdevanja

³⁹ Josip Vidmar, književnik, literarni kritik, predsednik prezidija LS LRS (1945-1952), član zveznega prezidija FLRJ (1945-1953), predsednik IO OF Slovenije (1943-1953), član Društva slovenskih pisateljev od leta 1922.

⁴⁰ Besedi "razviti borbu" sta dopisani na roko.

ribom. Rešenje toga pitanja može mnogo pomoći u poboljšanju ishrane. Kada mase vide da mi činimo sve što možemo, onda će one razumjeti teškoće i političko stanje će se poboljšati.

O pitanju kulture: smatra se da se po ovom pitanju krupno greši, da se daje podrška slabim piscima, a one koji su talentovani ostavlja ih se po strani i ne radi se s njima. Često se greši što se stvari uopštavaju a u CK-u i u Agitpropu malo se o tim pitanjima diskutuje.

Političkog rada među nepartijskim masama vrlo je malo. Vrlo je opasno ako bi se Partija pretvorila u neki naganjački aparat. On treba da bude motor, movens rešavanja svih problema. Kada se takve naganjačke tendencije združe sa postojanjem socijaldemokratskih tendencija, onda nastaje nezdrava politička situacija

Drug. K A R D E L J:

Izveštaj komisije je vrlo točan i vrlo objektiv. On je pogodio osnovna pitanja. Ovakav pregledan izveštaj nije do sada dala organizacija Slovenije. Ona je ukazala na probleme, ali nije ukazala na izvore tih problema – da je izvor u samom CK-u da se drugovi nisu uhvatili u koštac sa slabostima.

Smatra da je partijski kadar zdrav i pored postojanja tolikih slabosti. Uticaj neprijatelja na partijsku organizaciju to je odjek neprijateljskog rada.

Govori o tome kako se je sastajao sa mnogim ljudima, koji su poštene i čestite, i da je dobio vrlo težak utisak. Gundjaju i dobri ljudi: "Tjeraju nas na rad a jedemo kukuruz". Neprijatelj koristi slabosti u organizaciji snabdevanja.

O pitanju političkog mrtvila. Političko mrtvilo to je nerad Partije. Za neprijatelja nema mrtvila. To pitanje nije novo za CK Slovenije. Iz izveštaja UDB-e vidi se sve ono što je konstatovala komisija. Umesto da se protiv toga povede borba, prilazi se raznim prakticističkim mjerama.

Dobija se utisak da Partija ne vodi organe vlasti, nego obratno organi vlasti Partiju. Zato se dešava da se govori da partijske organizacije nagone ljude. Umjesto da se partijske organizacije bave političkim pitanjima, pitanjima linije, one se bave tehničkim pitanjima. Na taj način partijske organizacije dobijaju karakter organizacije koja rešava konkretno-tehničke stvari.

Još o pitanju snabdevanja. Kritikuje stav o stezanju kaiša. Ističe da bi stanje bilo bolje kad bi bilo brige za političku stranu pitanja. Navodi primjer otkupa krumpira u nekom mjestu, povodom čega se razvila politička diskusija i gde su se na kraju postigli bolji rezultati nego što je bilo predviđeno. Gundjanje nije uvijek neprijateljstvo.

O pitanju crkve. O tom pitanju se često

govorilo. Prema crkvi vlada oportunistički odnos i to u CK-u Slovenije, čija je linija nepravilna. Ukazuje da je pravilno ono što je postavio drug Miha, ali komiteti ako im se ne pokaže primjerom, ne znaju se snaći. Stav CK prema vrhovima crkve nikada se ne vidi ni u "Ljudskoj pravici", ni u "Poročevalcu". Štampa ne vodi politiku prema crkvi. Kritikuje zašto Rožman⁴¹ osuđen samo 18 godina robije i kaže da su Hrvati primjenjivali daleko ispravnije mjere. Glaševine slovenačke crkve drže govorancije protiv države,⁴² a u srezu ne vide stav CK Slovenije, pa zato ni oni ne rade drugo nego ono što radi CK.

O radu CK: Konkretno je bilo govora da članovi CK idu i u ćelije, ali se ništa nije učinilo. Navodi primjer Luke koji ne ide ni na sreski komitet ni na ćelije. A ako ide onda ide kao ministar na nagoni ljude za ispunjenje plana. Kad se ljudi nalaze samo u kancelarijama, onda gube kontakt sa stvarnošću. Treba ići na teren i tamo vidjeti situaciju.

Partijski kadar je u većini po prošlosti mlad i slab. A kad rešavamo pitanje kadrova, rešavamo ga kao pitanje pojedinaca. Samo se prebacuju kadrovi tamo i ovamo. Trebalo bi bolje iskoristiti rukovodioce iz aparata za pomoć kadrovima. Današnji rad partijske škole malo vredi. Ako članovi CK ne uzmu partijsku školu, onda ona neće dati rezultata. U školi CK KPJ i drug Tito je predavao i drugi članovi CK.

Često treba mnogo vremena dok se naprave promjene u organizacijama. Za Ljubljanu se već dugo govori da ni MK ni Mjesni odbor ne vrede, a promjene se ne vrše. Ukazuje na slab spoljni izgled Ljubljanane, na to da u part. organizaciji u Ljubljani nema kadrova iz Ljubljanane, već da su kadrovi sa sela, poluseljacima, što ima slabih posljedica. U Beogradu i Zagrebu članovi CK su sekretari mjesnih komiteta.

Još o pitanju snabdevanja. Prije godinu dana je o tom pitanju bila konferencija u Beogradu. Ukazuje da se 2/3 stoke daje bez kontrole. Kulak i neprijateljski elementi jedu mesa, a radnici nemaju. Ukazuje da u ocjeni toga pitanja treba imati u vidu i socijalnu strukturu Slovenije, gde radnik i malogradjanski elemenat sačinjavaju većinu stanovništva.

O ideološkom radu u Partiji. Ideološki rad u Partiji svuda slabo stoji a naročito u Sloveniji. Rukovodstvo ideološkog rada u Partiji uzeli su malogranski elementi i prave gluposti.

Za rad na filmu kaže, da se kontrola scenarija dala političkim komesarima koji nemaju iskustva.

⁴¹ Ljubljanski škof dr. Gregorij Rožman je bil na procesu od 21. do 30. 8. 1946 pred vojaškim sodišćem v Ljubljani v odsotnosti obsojen na 18 let prisilnega dela, izgubo državljskih pravic še 10 let po prestani kazni in na zaplembo premoženja.

⁴² Beseda "države" je napisana z roko nad prečrtano besedo "crkve".

Navodi kao primer primedbe koje su bile date na scenariju Kosmača. Ukazuje da je trebalo sazvat i sastanak i šire prodiskutovati pitanje.

Kritikuje slabo proučavanje "Komunista" i ističe interes inostranstva za njega.

O radu sa kulturnim radnicama. Ističe da je nenormalna situacija da se agitprop nadje u položaju protiv svih. O izjavi Vidmara kaže da nije tačno prepričana. Kritikuje stav nekih naših ljudi koji kažu da ne treba pisati o ljubavi, – stav dekretiranja.

Drug Tito: "Treba pisati o svemu samo je pitanje kako pisati."

Nastavak druga Kardelja:

O čišćenju partijskih organizacija. Potrebno je i čistiti i širiti partijske organizacije. Kritikuje pojavu da rdjavi komunisti čiste dobre komuniste.

Drug Tito: ukazuje na kadar koji dolazi iz vojske i kritikuje čišćenje na brzini i ostavljanje u Partiji frazera.

Drug Kardelj.

Dugo treba dok se formira partijac. Treba imati u vidu da se ulizice znaju prilagoditi i oni često ostaju u Partiji.

O privrednim pitanjima. Stalno se ponavlja da Slovenija nije agrarna zemlja i da nema mnogo da da. Kritikuje stanovište druga Mihe u pogledu stoke i vune. Objašnjava da je ono što Slovenija treba da da sa stanovišta Jugoslavije svejedno, ali sa stanovišta Slovenije nije svejedno. Ističe politički značaj toga pitanja. Priča o agrarnim slabostima Slovenije politički šteti samoj Sloveniji.

Tačna je tvrdnja da postoji nevjerovanje u svoje vlastite snage. Određivanje procenata koliko je naroda za nas ili protiv nas jeste neprijateljski metod. Iz izvještaja komisije ne treba izvući zaključak da je situacija kritična. Tačno je da smo izgubili nešto uticaja.

O izvršnom odboru fronta. Postojala je pojava da front prekrili Partiju, a sada se front počeo potpuno zanemarivati. Ranije su rukovodioci fronta uvijek tražili da im se nešto reče, a sada toga nema.

Ima se utisak da se CK Slovenije zakačio sa nekim ljudima. Postoji sektaški odnos prema ljudima iz fronta. Karakteristična je da u Srbiji, u vezi sa planom, Front jača, a u Sloveniji obratno. Kritikuje zašto nije štampan referat druga Neškovića⁴³ na kongresu Fronte Srbije iako je bila data direktiva. Kaže da se članovi CK Slovenije nisu složili sa sadržinom toga referata i da ga zato nisu štampali.

Ističe da u Srbiji i Hrvatskoj sve više inteligencije ide sa nama, a da u Sloveniji otpada. Ukazuje na važnost – zbog malogradjanskog elementa – da ljudi kao Vidmar ostaju sa nama.

O sindikatima kaže da nemaju političke podrške.

Drug Marko:

Ne slaže se da su drugovi iz CK Slovenije poznavali sve ono što je komisija vidjela i ustanovila.

Ima utisak da CK Slovenije ne rukovodi stvarima u cjelini. Kada dodje neko novo pitanje koncentrišu se na njega, a druga važna pitanja zapostavljaju.

Kritikuje podjelu rada u CK i kaže da je nepravilna da drug Stane vodi i organizaciona pitanja i sindikate. Kada se zna kolika je važnost sindikata treba im posvetiti naročitu pažnju. Potrebno je odrediti jednog druga koji bi odgovarao za sindikate. Na nedavnoj konferenciji u Beogradu pokazalo se da postoje ozbiljne slabosti u sindikatima. U sindikatima smo uspjeli da okupimo izvestan kadar kojemu treba dati punu pomoć. Drugovi iz sindikata nisu sposobni da sve sami vide, zato ih Partija mora pomoći.

Izgleda da so drugovi iz CK svu pažnju koncentrisali na državne poslove. Sve stvari bi se prije i lakše svršavale, ako bi se članovi CK prethodno razgovarali u Partiji, ako bi se prethodno razgovaralo sa partijskim rukovodstvima i partijskim organizacijama. Govoriti posle učinjenih grešaka labavi partijsku organizaciju. Treba znati spojiti partijski sa državnim radom.

Preterano izključivanje i kažnjavanje je posledica slabog kriterija primanja u Partiju i slabog političkog rada. Ako se čišćenje bude sprovodilo samo tim putem, ako se ne bude kombinovalo drugim mjerama – naročito pomoću nižim partijskim organizacijama – onda će se slabo čistiti. Cifra primljenih u zadnje vreme (od 5.000 novih članova) je dosta velika. Sada treba dati veću pomoć, pojačati rad u Partiji i provesti veću kontrolu nad izvršavanjem direktiva.

Ne treba stvar odlazanja u crkvu previše zaoštriti. Ne treba ići linijom isključivanja, nego linijom prevaspitanja. Ono što neprijatelj daje u kulturnom i zabavnom pogledu, mi treba da damo, naročito omladini. Slati iz gradova razne kulturne ekipe i više zainteresovati seosku omladinu.

Drug Tito: Iz diskusije, iz izvještaja koji je podnela komisija i iz analize koju je dao Kardelj izlazi, da zaključci i odluke moraju biti obavezne za CK Slovenije.

Najviše me zabrinjava stanje u radničkoj klasi Slovenije, jer ona treba da igra najvidniju ulogu. Prema njoj se ne odnosite pravilno i to se teško održava na njenu aktivizaciju i zainteresovanost. Tu je krivo i slabo snabdevanje. Radnička klasa bi shvatila mnoge teškoće da nema slabosti u organizaciji snabdevanja i kad bi joj se objasnilo kako stoje stvari. Radnik vidi

⁴³ Blagoje Nešković, sekretar CK KP Srbije 1945-1948, predsjednik vlade FLRJ 1948-1952 in član PB CK KPJ.

šta jede kulak, šta srednjak, šta gradjani i zato kritikuje vlast. Seljacima ovdje nije ništa naročito oduzeto; oni žive odlično. Radnik sve to zna i vidi nebrigu za njega.

Bilo bi pogrešno reći da je stanje ovakvo kakvo jeste zbog toga što je Partija mlada. Neke partijske organizacije u izvjesnim krajevima Srbije i Hrvatske su mlade. Nije stvar o tome. Mi moramo revidirati naš odnos prema industrijskim radnicima. Njih se prepustilo samo Ministarstvu industrije i Ministarstvu rada. Sindikati treba da vode brigu o radnicima. Država vodi brigu u opštim razmerima, a sindikati vode svakodnevnu brigu. Partija treba da pomogne sindikate u pitanju snabdevanja.

Organizaciono pitanje Partije je dosta teško. S druge strane, prisilili su sve članove Partije da uče istoriju VKP(b) i na drugi način se može vaspitavati. Najvažnije je danas u vaspitanju – pitanje kako smo došli do ovoga što danas imamo. Izučavati Istoriju VKP(b) bez onoga što se kod nas zbiva je jalov posao. Nešto se novo kod nas zbiva. Ima kod nas, u našem razvoju, čitav niz novih puteva. Ima novih puteva u izgradnji socijalizma. Ti putevi po suštini ne protivureče razvoju u SSSRu. "Komunist" treba obavezno izučavati. Ako pitate člana Partije, pa čak i neke rukovodioce o izvesnim karakteristikama naše borbe neće znati.

Drugovi iz CK Slovenije prilično su se uspavali. Daleko je od toga da smo završili revoluciju. Neprijatelj se sve više sprema i mi moramo zaištriti mržnju i budnost prema neprijatelju. Treba vaspitavati članove Partije na primjerima iz naše borbe, na čemu se mogu učiti i druge partije. Istorija VKP(b) se mora izučavati, naročito je moraju izučavati rukovodioci ali ne šablonski.

Iz izvještaja se dobija dosta crna slika. Ne vidi se sasvim tačno ko je sve u Partiji i partijske organizacije nemaju jasnu liniju rada. Vi morate ići dalje, u najniže partijske organizacije i zainteresovati se za rad Partije, ako hoćete da sačuvamo ono zašto smo se borili. Bez monolitne Partije u svakoj federalnoj jedinici i u čitavoj FNRJ, mi ne možemo da izvršimo ono što smo postavili u Petogodišnjem planu. Komunisti odgovaraju za norme i premašenje plana. Komunisti moraju ići napred kao i u ratu.

Pitanje borbe protiv crkve mi postavljamo najoštrije. I ja se lično borim proti crkve. Vidjeli ste razne izjave, note itd. Ne rezati gume. Nepravilno je ako mislite da će Krajger sa hapšenjem rešiti stvar. Prvo treba raskrinkati pred narodom (izadji pred crkvom) a posle dolaze administrativne mjere. Objasnite ulogu tih popova prije rata i u toku rata. Ranije su objašnjavali da sve teškoće dolaze od boga, a danas? Ranije su se na taj način borili protiv naroda. Mi nismo protiv služenja u crkvi, ali jesmo protiv popova koji rade protiv države.

Najveća je opasnost ako se izoliramo od naroda. Mi smo u toku rata u vezi s masama, išli dalje od boljševičke partije. Stvorili smo širok oslonac kod seljaštva, o čemu sam govorio Staljinu.

Iz izvještaja i diskusije jasno je šta treba raditi. Sada na posao i založite se životom da se sve ovo ostvari. Ako će se samo kritikovati, a ne raditi konkretno, onda neće biti ništa. Vi ste postali samo funkcioneri svojih resora, a opšta pitanja ste zapostavili. Oslabila je budnost. Provjeravajte i mi ćemo provjeravati vas. Nećemo više ovako govoriti nego kako nam nalaze dužnost i kao komunisti.